

ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ/ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

ΚΑΙ ΣΥΝΑΡΤΩΜΕΝΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 1^Α της Σύμβασης της Γενεύης περί του καθεστώτος των προσφύγων,¹ όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 1 παρ. 2 του Πρωτοκόλλου της 31.1.1967 σχετικά με τη νομική κατάσταση των προσφύγων,² πρόσφυγας θεωρείται κάθε πρόσωπο που συγκεντρώνει σωρευτικά τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: (α) έχει δικαιολογημένο φόβο δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων, (β) βρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του ή της χώρας συνήθους διαμονής του, όταν πρόκειται για ανιθαγενή, και (γ) δεν μπορεί ή δεν επιθυμεί λόγω του φόβου αυτού να απολαύει της προστασίας της συγκεκριμένης χώρας.³

Εξαιτίας ακριβώς των πιο πάνω στοιχείων, ο πρόσφυγας θεωρείται πρόσωπο στο οποίο αρμόζει διεθνής προστασία και για τον λόγο αυτό έχουν θεσπιστεί μια σειρά από διατάξεις που αφορούν στο νομικό του καθεστώς και στα δικαιώματά του.⁴ Οι συγκεκριμένες διατάξεις περιλαμβάνονται ήδη στη Σύμβαση της Γενεύης, η οποία αναγνωρίζεται άλλωστε από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής ΔΕΕ) ως «ο θεμέλιος λίθος του διεθνούς νομικού πλαισίου για την προστασία των προσφύγων»,⁵ ενώ στο δίκαιό μας εξειδικεύονται σήμερα κατά βάση στους νόμους

---

¹ Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με το Καθεστώς των Προσφύγων, που έχει συναφθεί στη Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951. Η Σύμβαση κυρώθηκε από την Ελλάδα με το νομοθετικό διάταγμα 3989/1959.

² Κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον αναγκαστικό νόμο 389 της 26.4/4.6.1968.

³ Ο ορισμός αυτός υιοθετείται και στο ευρωπαϊκό ενωσιακό δίκαιο. Βλ. Οδηγίες 2011/95/ΕΕ, άρθρο 2 (δ) [ΕΕ L 180/29.6.2013] και 2013/32/ΕΕ, άρθρο 2 (ζ) [ΕΕ L 337/20.12.2011].

⁴ Από τις προστατευτικές διατάξεις εξαιρούνται πάντως συγκεκριμένες κατηγορίες προσώπων, ακόμα κι όταν συντρέχουν στο πρόσωπό τους τα στοιχεία του πρόσφυγα. Βλ. σχετικά Σύμβαση της Γενεύης άρθρο 1Δ – 1ΣΤ και αντίστοιχα Οδηγία 2011/95/ΕΕ, άρθρο 12.

⁵ ΔΕΕ, συνεκδ. Υποθέσεις C-175/08, C-176/08, C-178/08, C-179/08, Συλλ. Νομ. 2010, I-01493, Salahadin Abdulla and others v. Bundesrepublik Deutschland, 2.3.2010, σκέψη 52.

4251/2011 και 4375/2016, καθώς και στο προεδρικό διάταγμα 141/2013, όπως τροποποιήθηκε από το νόμο 4375.⁶

Η ύπαρξη του προστατευτικού αυτού νομοθετικού πλαισίου θα μπορούσε να δημιουργήσει την εντύπωση ότι η ιδιότητα του πρόσφυγα δεν είναι δυνατό να έχει οποιαδήποτε σχέση με το ποινικό δίκαιο. Ωστόσο αυτό, όπως θα δούμε, δεν ισχύει. Αφενός γιατί η χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα προϋποθέτει τη τήρηση μιας διαδικασίας που έχει κάποια διάρκεια, οπότε τίθεται το ερώτημα αν μπορούν να εφαρμοστούν οι ποινικοί κανόνες όσο διαρκεί η συγκεκριμένη διαδικασία, και αφετέρου γιατί στη μετακίνηση των προσφύγων από τρίτες χώρες στην Ελλάδα εμπλέκονται κατά κανόνα και άλλα πρόσωπα που δεν έχουν τις προϋποθέσεις για να χαρακτηριστούν πρόσφυγες. Έτσι, η χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα συναρτάται με σημαντικά ζητήματα στο χώρο του ποινικού δικαίου της μετανάστευσης, που έχουν απασχολήσει τόσο τη θεωρία όσο και τη νομολογία, τα οποία και επιχειρείται να εξεταστούν στη μελέτη αυτή. Για λόγους συστηματικούς, τα σχετικά ζητήματα διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: σε εκείνα που αναφέρονται στην αξιολόγηση των πράξεων του ίδιου του αλλοδαπού κατά την είσοδο και παραμονή του στην Ελλάδα και σε εκείνα που επηρεάζουν τον αξιόποιο χαρακτήρα των πράξεων τρίτων, οι οποίοι είτε βοηθούν τους αλλοδαπούς να εισέλθουν ή να μείνουν στην ελληνική επικράτεια είτε είναι υποχρεωμένοι από το νόμο να προσφέρουν σε αυτούς την προβλεπόμενη στο διεθνές δίκαιο βοήθεια.

---

⁶ Με τα νομοθετικά αυτά κείμενα έχουν ενσωματωθεί στο δίκαιό μας οι Οδηγίες 2013/32/ΕΕ και 2011/95/ΕΕ. Βλ. σχετικά με το καθεστώς μεταχείρισης των μεταναστών και των προσφύγων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης, το οποίο ρυθμίζεται από την ΕΣΔΑ, αλλά και από πλήθος Κανονισμών και Οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία σε θέματα ασύλου, συνόρων και μετανάστευσης, που έχει εκδώσει ο Οργανισμός Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (www.fra.europa.eu). Σχετικά με το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για τη μετανάστευση και τους πρόσφυγες, σε συνδυασμό με τη νομολογία του ΔΕΕ, βλ. επίσης **A. – I. Καργόπουλου**, Μεταναστευτική πολιτική και δίκαιο της ΕΕ, ΠοινΔικ 2016, σ. 1066 επ.